

Osoba v právním smyslu

Obecná charakteristika

Literatura **základní** a doporučená

- Hurdík, J., Právnícké osoby. Obecná právní charakteristika. Brno: MU, 2000
- Hurdík, J., Osoba a její soukromoprávní postavení v měnícím se světě. Brno: MU, 2004
- Hurdík, J., Pojem osoba a geneze jeho obsahu jako základ konstrukce osob v právním smyslu. Časopis pro právní vědu a praxi 3/2000, s. 306-313 (rozšiřující literatura **k 1. přednášce**)
- Hurdík, J., Právnícké osoby a jejich typologie. Praha: C.H.Beck, 1. vyd. 2003, 2. vydání 2009
- Beran, K., Právnícké osoby veřejného práva. Praha: Linde, a.s., 2006
- **Beran, K., Pojem osoby v právu. Praha: Leges 2012**

Literatura **základní** a doporučená II

- Hurdík, J. a kol., Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva. Plzeň: A. Čeněk, Vyd. 2013, 2014, 2018
- Dvořák-Švestka-Zuklínová, Občanské právo hmotné 1, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2. vydání (vybrané kapitoly)
- Beran, K., a kol., Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekodifikaci českého soukromého práva. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018
- Komentáře k občanskému zákoníku (Leges, C. H. Beck, Wolters Kluwer ČR)
- Frinta, O., Právnícké osoby. Praha: PrF UK, 2008
- **Primární pramen: obč. zák. č. 89/2012 Sb.**

Pojetí osoby

Primární: požadavek na abstraktní myšlení

Osoba – abstraktní kategorie

Osoba – součást jazykových sítí

Osoba – účastník společenských
(ekonomických aj.) vztahů

Osoba - (dominantní) součást struktury
právního vztahu (subjekty-objekt-obsah),
který je odrazem společenského vztahu

Pojetí osoby – pokrač.

Dvě základní roviny analýzy pojmu osoba:

- mimoprávní
- právní

Rozdílný význam a funkce.

Jejich historický vývoj:

- paralelní v rámci vlastních systémů, současně
- vzájemné ovlivňování, neboť:

Právo vyjadřuje formálně právní stránku reálných vztahů mezi reálnými lidskými bytostmi a/nebo jimi vytvořenými organizačními útvary, ergo: právo je (a) abstraktní (b) normativní schéma společenské reality.

Pojmy a jejich nositelé

Člověk - osoba: Jde o synonyma ?

Odpověď lze nalézt ve fylogenezi užitých pojmů

*(Kant: homo phaenomenon – člověk jsoucí;
homo noumenon – člověk povinný)*

- Člověk – biosociální bytost
- Osoba – soubor (vybraných) vlastností
- v mimoprávním smyslu
- v právním smyslu: OZ 2012 užívá obou výrazů (člověk – komplexní charakteristika; osoba – vyjádření právního statusu (právní charakteristiky))

Fylogeneze pojmu osoba I

Původ v antice:

- Starořecký výraz: *prosopon*
- Latinský: *persona*

Pochází z antického dramatu k označení lidské tváře, resp. herecké masky, později role (herecké resp. společenské - *Cicero*)

- *Aristoteles*: od lidské tváře k (vybranému) souboru vlastností člověka

Závěr antického pojetí osoby: výraz lidské individuality (vybavené rozumem)

Fylogeneze pojmu osoba II

Katolická doktrína:

- *Boethius*: (a) odlišení (božské) podstaty a jevové stránky, (b) vztahová charakteristika osoby
- Doktrína *triteismu*: *una substantia, tres personae* (*Tertulianus*)
(vytvořen pomocný pojem *subsistance*)
- Vývoj terminologie katolické doktríny:
(prosopon) *hypostasis* (řec.)-*persona* (lat.)

Fylogeneze pojmu osoba III

Novověk:

2 základní koncepce:

- *Descartes*: základem osoby je rozum
- *Kant*: základem osoby přirozená, resp. morální existence

Novodobé koncepce:

- Prolongace sporu *Descartes ca Kant*
- Podstata osoby (osoba nebo osobnost? - viz monografie *Právnícké osoby O.Frinta*)

Osoba v mimoprávním smyslu - suma

- **Dvě dimenze osoby:**

- Individuální (*Kant* - status – identifikována *per se*) – individualismus/antropocentrismus
- Vztahová (*Hegel* - identifikována svým postavením ve vztahu) – člověk se formuje/emancipuje v procesu své socializace

Tomu odpovídají dva pojmy:

- Osoba (lze ji charakterizovat bez aktuálního zařazení do systému vztahů)
- Subjekt (charakterizuje místo osoby v systému vztahů)

Osoba v právním smyslu

(dílčí shrnutí pojmu)

Je součástí právně významné triády, tvořící prvky právního vztahu:

- osoby (subjekty)
- hodnoty (objekty)
- práva a povinnosti (obsah)

Je souborem právních charakteristik umožňujících působení lidí a jimi utvořených útvarů v systému právně významných společenských vztahů
= právní status

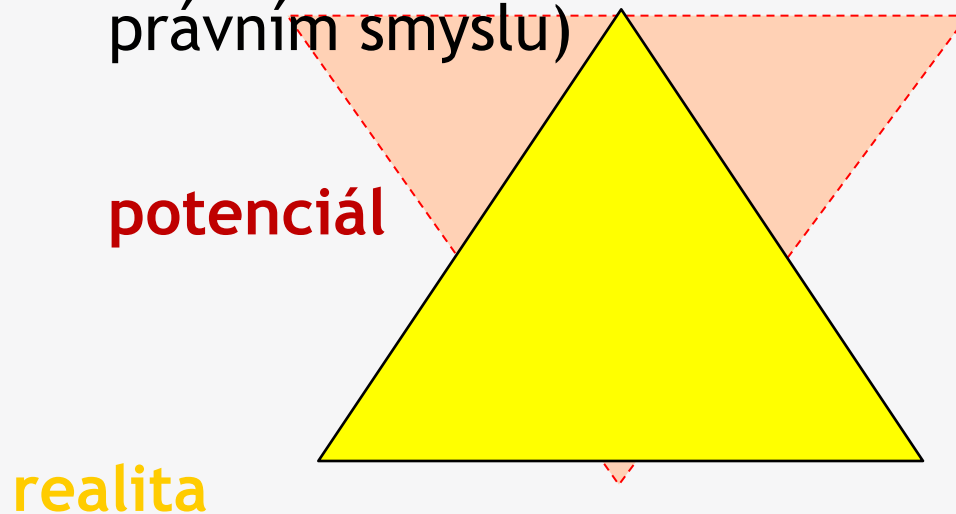
Ontogeneze charakteristiky pojmu osoba

- Představuje formulování a postupné obohacování relevantních vlastností osoby (obecně i v právním smyslu)
- Základem:
  - rozum (*Descartes*) a vůle (*Kant*) jako výraz aktivní role člověka ve světě společenských (právních) vztahů, odpovědnost (*mj. Lévinas*) jako základ právní regulace
  - soubor atributů charakterizujících společenské, resp. právní postavení člověka – Kant: autonomie + důstojnost (*dignitas*)

Postavení osoby v právních vztazích a jeho dynamika (ontogeneze)

Alfa a omega právní regulace: osoba ve dvou základních podobách (člověk - osoba v právním smyslu)

Vývoj právního postavení osoby jako dialektický střet možností a reality

Právní status osoby

- pasivní
  - právní osobnost § 15/1 OZ (dříve + dosud SR způsobilost k právům a povinnostem)
  - základní práva a svobody
- aktivní
  - svéprávnost § 15/2 OZ, právnické osoby jednají na principu zastoupení (dříve + dosud SR způsobilost k právním úkonům)
  - deliktní způsobilost (člověk § 24 OZ, právnické osoby § 167 OZ (dříve + dosud SR způsobilost k protiprávním úkonům))
  - soubor právních vztahů, jichž se osoba účastní

Typologie osob v práv. smyslu dle OZ

- Osoby (§ 15n.)
  - Fyzické osoby - FO (§ 23-117)
  - Právnícké osoby - PO (§ 118-418)
  - Spotřebitel (definice § 419)
  - Podnikatel (§ 420-435)
    - Obchodní firma § 423-428 - jméno, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku
    - Zástupce podnikatele § 430 - vzniká pověřením někoho při provozu obch. závodu určitou činností + jednání jiné osoby (T) v provozovně, byla-li v dobré víře
    - Prokura § 450n- zmocnění určité FO podnikatelem k právním jednáním při provozu obch. závodu popř. pobočky.
    - Sídlo podnikatele:
      - adresa zapsaná do obchodního rejstříku;
      - FO nezapsaná v OR:
        - místo hlavního obchodního závodu, popř. bydliště
  - Zastoupení (osoba jednající v zájmu jiné osoby § 436-488)